

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Xabier Amuriza Sarrionandia

*Amorebieta-
Etxano, Bizkaia
(1941)*

Aurkibidea

Biografia

Etxanoko Torreburun jaio zen 1941. urtean. 1965ean abade egin zen eta zazpi urtez preso egon ostean, 1976. urtean abadetza utzi zuen. Idazle, kazetari, irakasle eta bertsolari lanetan aritu izan da. Bertsogintzari berritasun handia ekarri dion plazagizona da. 1980 eta 1982 urteetan Euskal Herriko bertsoalri txapelketa nagusiko txapela lortu zuen. Hainbat proiektu ezberdinetarako egin izan zaizkio elkarrizketak.

Zintak

AMO-146

- **Proiektua:** Amore bi eta ETXANO
- **Elkarrizketatzailea(k):** Polo Gerrikabeitia, Mikel
- **Data:**
- **Iraupena:** 32 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Polo Gerrikabeitia, Mikel

AMO-147

- **Proiektua:** Amore bi eta ETXANO
- **Elkarrizketatzailea(k):** Polo Gerrikabeitia, Mikel
- **Data:**
- **Iraupena:** 31 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Polo Gerrikabeitia, Mikel

AMO-148

- **Proiektua:** Amore bi eta ETXANO
- **Elkarrizketatzailea(k):** Polo Gerrikabeitia, Mikel
- **Data:**
- **Iraupena:** 22 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne
- **Emalea:** Polo Gerrikabeitia, Mikel

AMO-168

- **Proiektua:** Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhoa
- **Data:** 2013-05-29

- **Iraupena:** 65 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxazarra, Ainhoa

AMO-169

- **Proiektua:** Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhoa
- **Data:** 2013-05-29
- **Iraupena:** 49 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxazarra, Ainhoa

AMO-175

- **Proiektua:** Bittor Kapanaga, Otxandioko aztia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Mendibil, Gontzal
- **Data:** 2013-11-23
- **Iraupena:** 31 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Paristik beharrean Bizkargitik etorritako umea

- **Erref:** AMO-146/002
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:00:45. **Bukatu:** 00:03:24
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

1941eko maiatzaren 3an jaio zen, Santa Krutz egunean. Bizkargin erromeria egiten zen eta ijito asko egoten ziren. Osabak soinua jotzen zuen. Aitak kontatzen zion bera ez zela Paristik etorri, gainontzeko umeen antzera, Bizkargitik baino, osabaren soinu barruan. Aita oso ipuinzailea eta fantasiosoa zen.

2. 12 urte Derioko Seminarioan, abade egin arte

- **Erref:** AMO-146/003
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:03:24. **Bukatu:** 00:05:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Seminarioa

Laburpena:

Bost urte ingururekin hasi zen eskolan. 11 urterekin Zornotzara joan zen fraideetara eta hamar hilabete egin zituen. Bigarren urtean Derioko Seminarioa joan zen eta hamabi urte egin zituen han, abade egin arte.

Seminarioak barnetegi zorrotzak izaten ziren; oporretan bakarrik itzultzen zen etxera.

3. Amoroton ezkontza ospatu ostean atxilotu zutenekoa

- **Erref:** AMO-146/004
- **Iraupena:** 0:07:47. **Hasi:** 00:05:15. **Bukatu:** 00:13:02
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskal gatazka
- Lanbideak » Polizia
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Gizaburuagan eta Amoroton egon zen abade. 1968an, Amoroton zegoela, atxilotu zuten lehen aldiz. Ezkontza bat ospatu zen herrian eta herri osoaren aurrean atxilotu zuten elizatik irten zenean. Orduko bizipenak. Polizia sekretuak nola janzten ziren. Ezin ziren elizan sartu obispoaren baimenik gabe eta, azkenean, bera irten zen herritarren aurrean ikuskizunik ez emateko.</p>

4. Lehenengo atxiloaldiaren arrazoia

- **Erref:** AMO-146/005
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:13:02. **Bukatu:** 00:15:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskal gatazka
- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Txabi Etxebarrieta hil zutenean, ezin zen inolako ekitaldi politikorik egin, salbuespen-egoera zegoelako. Orduan, haren aldeko mezak eskaintzea pentsatu zuten. Abadeek, falangistak izan arren, ezin zuten ukatu meza ematea. Garai hartan mezak iragarri egiten zirenez, polizia jendeari mezara joatea galarazten saiatzen zen. Durangon ospatu behar zen meza horietako batean ikusi zuten Xabier eta isuna ipini zioten. Isuna ordaindu nahi ez zuenez, atxilotu egin zuten eta 30 egun egin zituen kartzelan.</p>

5. Gose-greba egin zutenean, hamar urteko kondena

- **Erref:** AMO-146/006
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:15:05. **Bukatu:** 00:17:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskal gatazka
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Egoera politikoa salatzeke eta oinarrizko eskubideak eskatzeko, agiri bat

prestatu zuten eta gose-greba egin zuten. Ahalik eta hedapen handiena ematen saiatu ziren, gainera. Epaiketa militarra egin zieten. Hamar urteko kondena jarri zioten, baina sei urte eta erdi egin zituen. Geroago hirugarren aldiz atxilotu zuten, demokrazia sasoian.

6. `Eusko gudariak´ abestu zuten parlamentuan, erregearen hitza eteteko

- **Erref:** AMO-146/007
- **Iraupena:** 0:06:38. **Hasi:** 00:17:32. **Bukatu:** 00:24:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskal gatazka
- Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)

Laburpena:

1981ean errege-erreginak etorri ziren Gernikara. Bera parlamentaria zen orduan. Erregea hitz egiten hasi zenean `Eusko gudariak´ abestu zuten Herri Batasunako kideek. Beraiek momentuan bertan kartzelara eramango zituztela uste zuten arren, auzipetzea beranduago etorri zen. Fidantza ordaintzerik ez zutenez nahi, kartzelara eraman zituzten. Euskadiko Ezkerra alderdiak ordaindu zituen fidantzak. Bera, Idigoras eta Gorostidi beranduago atxilotu zituztenez, euren fidantzarik ez zuten ordaindu eta bi hilabete egin behar izan zituzten kartzelan.

7. Etxanoko eskolan adin ezberdinetako ume asko batera

- **Erref:** AMO-146/008
- **Iraupena:** 0:05:26. **Hasi:** 00:24:10. **Bukatu:** 00:29:36
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Etxanoko eskolan ibili zen Natividad irakaslearekin. Beraiek "maistrie" edo "señorita" esaten zuten. Adin ezberdinetako neska-mutilak ibiltzen ziren elkarrekin. Maistra ona zen, baina berak ez zekien gaztelaniaz eta ez zion ezer ulertzen. Eskola basatia zela euren eta maistrarentzat ez zela erraza ume guztiak kontrolatzea dio. Etxean ere amak gauzak irakasteko ahalegina egiten zuen. Eskolako giroa eta bertako umeen arteko harremanak.

8. Elizaldean jolasean eskolatik irtendakoan

- **Erref:** AMO-146/009
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:29:36. **Bukatu:** 00:32:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Etiketak oinez joaten zen eskolara, gehienetan bakarrik. Eliza ingurua "hiria" zen berarentzat. Elizpean jolasten zuten asko. Neskak tortolozetan, kaniketan... Mutilen jolasak: tronpa, txapak, "itturixxe"...

9. Mutil nagusiagoek eginarazten zizkieten bihurrikeriak

- **Erref:** AMO-147/002
- **Iraupena:** 0:05:09. **Hasi:** 00:00:22. **Bukatu:** 00:05:31
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eguerdietan etxera joateko astirik ez zuenez, bazkariarekin joaten zen eskolara. Mutil nagusiagoek sagarrak lapurtzera behartzen zuten. Bera ez zen ume bihurria eta, gainera, meza-laguntzailea zen, eta jendea harritu egiten ziren lapurretan harrapatzen zutenean. Borrokan egitera edo maistrari gonapetik begiratzera ere behartzen zituzten, baina berak ez zuen batere gustuko. Maistrarekin harreman ona zuen.

10. Ikasgai guztiak liburu bakarrean

- **Erref:** AMO-147/003
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:05:31. **Bukatu:** 00:07:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskolan Entziklopedia edo liburu bakarrean izaten zituzten ikasgai guztiak. Liburu bat amaitzen zutenean, hurrengoa, zailagoa. Maistrak ezin zien denei batera erakutsi eta taldeka egiten zuen. Txikiak egoten zituen aurrean eserita eta nagusiagoek maistrari gonapetik begiratzeko eta gero ea zer ikusten zuten kontatzeko esaten zieten.

11. Mutil nagusiagoen jazarpena eta nesken babesak

- **Erref:** AMO-147/004
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:07:30. **Bukatu:** 00:12:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Bera izaten zen eskolara bazkariarekin joaten zen bakarra, besteak gertuago

bizi ziren eta. Nagusiagoek eurei jarritako zigorren kopiak egitera behartzen zuten batzuetan. Mutikoek orduan belarrondokoa ere erraz ematen zieten txikiagoei. Gogoan du nesken babesa ere izaten zuela. Elizpean neska-mutilek elkarrekin egiten zuten jolasaren inguruko azalpenak.

12. Umetako baserriko lanak: behizain eta itaurrean

- **Erref:** AMO-147/005
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:12:15. **Bukatu:** 00:14:54
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Eskolatik etxera joandakoan, behiak zaintzea izaten zen bere lan nagusienetako bat. Urtean zehar beste lan batzuk ere egin behar izaten zituen: behiekin itaurrean ibili, egurra ekarri... Itaurrean egitea zer den. Lan gogaikarria zela eta orduan erabaki zuela fraide joatea dio.

13. Amak etxeko martxa; aitaak jorrala eta alegarantzia

- **Erref:** AMO-147/006
- **Iraupena:** 0:04:51. **Hasi:** 00:14:54. **Bukatu:** 00:19:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Aita igeltseroa zen eta etxetik kanpo lan egiten zuen. Oinez egiten zuen Zornotzara joan-etorria. Amak eramaten zuen etxeko martxa, baita ekonomia ere. Lau anai-arreba dira, arreba nagusia eta hiru mutil. Anai gazteena bera baino bederatzi urte gazteagoa. Euren familiako giroa pixka bat berezia zela dio. Aita oso ameslaria zen eta alaitasuna jartzen zuen etxean. Ez zien kasurik egiten auzokoen artean egoten ziren pikeei. Orduko familietako giroa.

14. Abadegaien kategoria

- **Erref:** AMO-147/007
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:19:45. **Bukatu:** 00:22:42
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Seminarioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Domeketan derrigorra izaten zen mezara joatea. Gizonak goizeko mezara eta andreak eta umeak hamarretakora. Abadegaia zen sasoian, bietara joan behar, baina gustura. Abadegaiek kategoria izaten zuten eta ondo ikusita zeuden. Baina ezin izaten ziren lagunekin ibili, debekatuta zuten.

15. Aita Luzio. Larreatik, abadegai bila

- **Erref:** AMO-147/008
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:22:42. **Bukatu:** 00:25:54
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Seminarioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Larreako komentutik Aita Luzio joaten zen bai eskolara eta bai elizara, mutilak abadegai joan zitezen "propaganda" egitera. Arrosarioak egiten abila zen eta hark erabiltzen zituen zilarrezko aliketak gustatzen zitzaizkion Xabierri. Maistrarekin hitz egiten zuten abadeek, komenturako moduko mutilak zein izan zitezkeen jakiteko. Abade eta fraidegaiek kategoria izaten zuten eta, hori ikusita, baiezkoa eman zuen berak ere.

16. Larreako komentura joan zeneko bizipenak

- **Erref:** AMO-147/009
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:25:54. **Bukatu:** 00:27:43
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Seminarioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Larreako komentuan diziiplina gogorra zegoen. Fraideak eurak ez ziren hain gogorrak, eta, herrikoa izanik, euskaraz ere egiten zioten pixka bat, nahiz eta gaztelania izan oinarri. Etxera joan barik denbora luzez han egon beharra zen gogorrena.

17. Derioko seminarioa, kartzelaren pareko

- **Erref:** AMO-147/010
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:27:43. **Bukatu:** 00:29:12
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Seminarioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Zornotzako komentutik Derioko seminariora joan zenean, izugarritzako aldaketa izan zen. Ez zieten euskaraz egiten uzten eta diziiplina oso zorrotza bete behar izaten zuten. Gainera, ume asko zeuden batera. 12-14 urteko umeak artean

ez du defentsarik eta berarentzat kartzelaren parekoa izan zela seminarioa dio.

18. Hamarrena kobratzen ibili beharra

- **Erref:** AMO-148/002
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:00:18. **Bukatu:** 00:01:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Hamarrena kobratzen ibili behar izaten zuenekoak kontatzen du. Denetarik entzun behar izaten zuten eta beldurtu ere egiten ziren.

19. Etxanoko abadeekin, ondo

- **Erref:** AMO-148/003
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:01:30. **Bukatu:** 00:03:34
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Bertako abadearekin ondo konpontzen zen. Batzuk izendatzen ditu. Abadeen inguruan gustura ibiltzen zen, eliz-mutil eta. Beti eskuratzen zuen zerbait, diru pixka bat edo merienda bazen ere.

20. Mutikotatik kantuan

- **Erref:** AMO-148/005
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:05:47. **Bukatu:** 00:07:36
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Hamaika urterekin joan zen seminaria eta udan etxera etortzen zen. Aitaren inguruan egiten zuen bertsotan mutikotan, eta kantuan ere jarduten zuen. Jendeari grazia egiten zion bera kantuz entzuteak. Txitxiburduntzi egunean kuadrillak elkartzen zirenean edo etxeren batera gonbidatu joaten zenean, bertsoak kantatzeko eskatzen zioten.

21. Herritarren eta maistraren kariñoa

- **Erref:** AMO-148/006
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:07:36. **Bukatu:** 00:10:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Mutikotan zintzoa zela eta buru handia zeukala dio, eta jendeak kariñoa ziola. Eskolako bortizkeria kenduta, haurtzaroko oroitzapen ona dauka. Maistrak kariño handia zion eta Xabierri ez zitzaion gustatzen besteen aurrean halako kariñorik agertzerik.

22. Etxano elizak batzen zuen

- **Erref:** AMO-148/007
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:10:05. **Bukatu:** 00:14:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Etxano eta Zornotzaren arteko anexioa oharkabea gertatu zela kontatzen du. Etxano izan da beretzat herria. Elizak batzen zuen Etxano. Auzoak aipatzen ditu.

23. Etxanok adierazten zituen eliza aldea eta herri osoa

- **Erref:** AMO-148/008
- **Iraupena:** 0:03:32. **Hasi:** 00:14:05. **Bukatu:** 00:17:37
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Etxano eliza aldearekin lotzen zuten. Etxanok bere izaera mantentzen duela dio, baina gazteentzat auzoa dela, ez badira elizara edo bertako eskolara joaten.

24. Aita igeltseroa

- **Erref:** AMO-168/002
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:01:39. **Bukatu:** 00:03:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Gerraosteko umea da Xabier. Familiak ebakuatuta irten behar izan zuen gerran. Gerra osteko urteak gogorrak izan ziren, urritasun urteak. Aita igeltseroa zuten, Zornotzan ibiltzen zen etxerik etxe. Ama zen baserriaren ardura hartzen zuena.

25. Ume sasoia bakarrik pasatu zuen

- **Erref:** AMO-168/003
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:03:35. **Bukatu:** 00:04:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Torreburu, jaiotetxea, goian eta leku bakartian dago. Horrexegatik, ume sasoia nahiko bakarrik pasatu zuen Xabierrek, ez zeukan inguruan bere adineko umerik eta.

26. Umetako asmakizunak

- **Erref:** AMO-168/005
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:09:31. **Bukatu:** 00:12:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetan asmakizun ugari egiten zituen. Esaterako, autobusak eta trena Torreburura ekartzeko bidea zelan egin asmatzen ibiltzen zen eta baita ura zelan ekarri ere. Ganadua zaintzen zegoela pentsatzen zituen kontu hauek guztiak.

27. Eskola-lagunekin harreman zailak

- **Erref:** AMO-168/006
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:12:11. **Bukatu:** 00:14:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Eskolako harremanak ez ziren errezak izaten, bost urte zituztela hasi eta hamabi bat urtera arte denak batera egoten ziren eta. Xabierrek neska nagusiengan bilatzen zuen babesa eta horregatik belarriondokoak jasotzen zituen mutilengandik. Beldurak etxerako bidean arintzen zitzaizkion, bere inguru ezagunean sartzean.

28. Etxanoko udalerriko mugak

- **Erref:** AMO-168/009
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:17:32. **Bukatu:** 00:19:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

<p>Etxanoko elizaldea txikia zen, baina udalerria gehiago zabaltzen zen: Oromiñotik Bizkargiraino Etxanoko udalerriaren lurak ziren. Hala ere, Urritxe, Larrea, Boroa eta Kaitanekoak beste eskola batzuetara joaten ziren. Seieheun bat biztanle egongo ziren orduan Etxanon.</p>

29. Torreburu aita eraiki zuen

- **Erref:** AMO-168/011
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:21:04. **Bukatu:** 00:23:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Ama Etxanokoa zuen Xabierrek, Torreburuganekoa, eta Aita Pagaikoa, Gorozikakoa. Aitak Torreburuganekoaren lursailetan egin zuen Torreburu, Xabierren jaiotetxea. Gerrak etxe erdia apurtu zuen eta berriro altxatu behar izan zuen aita. Bizkargin frontea egon zen eta Gernika erre zuten hegazkinak ere etxe ingurutik pasatu ziren.

30. Gerran, soldadu bat buru barik korrika

- **Erref:** AMO-168/012
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:23:02. **Bukatu:** 00:26:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Behin, aitaginarrebarekin Bizkargiko egunera joan ziren. Aitaginarreba bertako frontean ibilikoa zen eta bertan gizon bat buru barik korrika ikusi zuela kontatu zien.

31. Lehengo egunkariak

- **Erref:** AMO-168/014
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:28:16. **Bukatu:** 00:28:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa

Laburpena:

<p>Orduko egunkariak La Gaceta del Norte, El Correo Español del Pueblo Vasco eta El Hierro ziren. Aitari asko gustatzen zitzaion egunkariak irakurtzea.</p>

Transkripzioa

Orduen egoten zien, ba, “La Gaceta del Norte”, holako haundi bat. Orduen [orrialdie be] ta oin “Correo español”; “El correo español-El pueblo vasco”

edo zelan zan? Oin "El Correo" da, baiña "El correo español-El pueblo vasco" zan orduen. Ta "La Gaceta del Norte" ta "Hiero" egozan. Ta "Hiero" zapatutan, baia, astelehenetan, baia hona ez zan aillegau. Horrexek bixek zien. Ta "La Gaceta"n orrialdie ta formatoa zan oso handixe, itzelezko orrialdiek zien. Ta harek holako papel guztixek, ba, bokadilloak eitteko-ta, ba, ekarten zittun, ta erosi gitxiau, baia. Ta gero etxien leiduten zittun. Hari ez eutson ardure egunekoa ixen, zein oin astebetekoa ixen; ba, leiduten zittun.

32. Aitak zapoen kanta zuen gustuko

- **Erref:** AMO-168/015
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:28:56. **Bukatu:** 00:32:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Oso umoretsua zen aita. Asko gustatzen zitzaion zapoen kantua eta kantu hori interpretatzen ahalegintzen zen. Etxe inguruan ez zeukaten zaporik eta aitak ekarri arren, hil egiten zitzaizkien. Inoiz tabernara ere eraman izan zituen zapoak.

33. `Xenpelar´en bertso zaharrak berba egiten hasteko

- **Erref:** AMO-168/016
- **Iraupena:** 0:05:32. **Hasi:** 00:32:26. **Bukatu:** 00:37:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

<p>Berbaz berandu hasi zen Xabier. Amak medikuarenera eraman zuen eta baita San Felicesimora ere. Aitak, oster, kantak erakusten zizkion berbaz has zedin. Esaterako, Xenpelarren bertso zaharrak: "Ezkundu eta ezkogai, guztiok ondo bizi nahi..."</p>

34. Kaikuko traineraren abestia eta koplak

- **Erref:** AMO-168/018
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:38:45. **Bukatu:** 00:40:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>Aitak ondoko kanta abesten zuen gaztelaniaz, Kaikuko trainerena: "Pa

fanfarr&ocute;n Santurce, pa chulos Portugalete...". Koplak ere kantatzen zituen: "Begire nago begire, kamiño bide barrire..."</p>

35. Amaren familia panderojolea eta dantzaria

- **Erref:** AMO-168/019
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:40:50. **Bukatu:** 00:43:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Euren etxean ama eta amama panderojoleak ziren. Amamaren aldetik, gainera, mutil guztiek zekiten dantzan. Horregatik, amamak bere alaben mutilak dantzan egiten jartzen zituen, mutil egokiak ziren edo ez ikusteko.</p>p>

36. Santa Luziako erromeriak amamaren ahizpak antolatzen zituen

- **Erref:** AMO-168/020
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:43:23. **Bukatu:** 00:46:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Amamaren ahizpa batek Santa Luzian egiten zuen erromeria: panderoa jo eta ogia eta ardao saltzen zituen. Inguruko gazte guztiak batzen ziren bertan, baita Arratiakoak ere. Erromeria horietako anekdotak kontatzen ditu.

37. Umeak Paristik zetozen

- **Erref:** AMO-168/022
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:46:49. **Bukatu:** 00:49:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak

Laburpena:

Umeak Paristik zetozela esaten zieten, zikoina batek ekarrita. Sarri hiltzen ziren umeak orduan eta, etxera zetozela, zikoinaren zorrotik jausiko zirela esaten zieten. Ez zuten argi hitz egiten kontu horien gainean; behin, izekok umea egin eta honen amarengana bidali zuten Xabier "nobedadie" zegoela esatera.

38. Kontakizuna: osabak soinu barruan ekarri zuen Bizkargitik

- **Erref:** AMO-168/023
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:49:01. **Bukatu:** 00:52:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak

Laburpena:

Xabier ez ei zen Paristik etorri gainontzeko umeak bezalaxe; Osabak ekarri ei zuen Bizkargitik soinu barruan. Umetan kontatu zioten istorio hori kontatzen du.

39. Lehenengo bertsoa zazpi urte zituela

- **Erref:** AMO-168/025
- **Iraupena:** 0:04:26. **Hasi:** 00:54:14. **Bukatu:** 00:58:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Bizkargiko egunean Autzaganen egiten zuten erronomia. Egun hartan, bertsoan zebilen aita tabernan eta Xabierrek berak ere bertso bat kantatu behar izan zuen, bertakoek eskatuta. Hura izan zen bere lehenengo bertsoa. Bertan zeudenek dirua bota zioten txapelara.

40. Umetan lotsa bertsoak kantatzeko

- **Erref:** AMO-168/027
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:59:48. **Bukatu:** 01:02:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Lehenengo bertsoa bota zuenetik, jendeak bertsoak kantatzeko eskatzen zion jaietan. Xabierrek lotsa handia pasatzen zuen, estuasuna, eta ihes egiten zuen horrelako momentuetan.

41. Bertso-txapelketak irratitik

- **Erref:** AMO-169/001
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

<p>Inguruko gehienak sasi-bertsolariak ziren, tabernetan-eta abesten zutenak. Hamazazpi-hamazortzi urte zituela entzun zituen lehenengo txapelketak Xabierrek irratitik. Arrate irratia entzuten zuten orduan.</p>

42. Lehenengo bertso txapelketak

- **Erref:** AMO-169/003
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:03:05. **Bukatu:** 00:04:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

<p>Larrean, Karmengo Ama Birjinaren egunean Enbeitatarrak ekartzen zituzten eta hiru-lau bertso kantatzen zituzten elizan. 1958an hasi ziren txapelketak eta orduan hasi ziren bertsolariak plazetan ikusten. Xabier bera bigarren txapelketan egon zen, Bilboko Zezen Plazan. Orduko bertsolariak Enbeitatarrak, Lopategi, Azpillaga... ziren.</p>

43. Fraide sartzea jolasa

- **Erref:** AMO-169/006
- **Iraupena:** 0:04:48. **Hasi:** 00:10:05. **Bukatu:** 00:14:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:

Xabierrek Aita Luzio fraidearekin zeukan harremana eskolan eta fraide joan behar zuela esaten hasi zen. Fraidetza hartuko zuela esatea jolasa zen beretzat; denek ondo baino hobeto hartzen zutela ikustean jolasarekin jarraitu zuen. Amabixik fraide joateko arrea egin zionean konturatu zen jolasa egia bihurtu zela.

44. Erlijioaren gainbehera

- **Erref:** AMO-169/008
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:17:09. **Bukatu:** 00:21:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Seminarioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Xabier abade egin zen urtean Bizkaian hogeita hamar batek hartu zuten abadetza. Hirurogeita hamargarren hamarkadan etorri zen seminarioaren gainbehera.

45. Sotana eta guzti manifestazioetan

- **Erref:** AMO-169/010
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:23:27. **Bukatu:** 00:25:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Bizkaian "Gogor" izeneko abade taldea sortu zen "gogorkeriaren aurka gogortasuna" lelopean. Manifestazioak egiten zituzten, sotana eta guzti, poliziak ezin zituen ukitu gotzainaren baimen barik eta.

46. Elizako erregistroak euskaraz

- **Erref:** AMO-169/011
- **Iraupena:** 0:03:57. **Hasi:** 00:25:48. **Bukatu:** 00:29:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Abade zenean, erregistro liburuak euskaraz idazten hasi zen eta erdaraz heltzen zitzaizkion gutunak itzuli egiten zituen. Hori dela eta, arazoak eduki zituen artzapezarekin.

47. Bizkaiera jaso erabiltzen zuten

- **Erref:** AMO-169/013
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:30:29. **Bukatu:** 00:31:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Xabier abade zenean, bizkaiera landua erabiltzen zuten idazteko, ez zegoen euskara baturik eta. Metodo batzuk ere bazeuden bizkaiera jaso ikasteko.

48. Elizaren independentzia erregimenaren kontra egiteko

- **Erref:** AMO-169/014
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:31:07. **Bukatu:** 00:33:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Erregimena elizan ezin zela sartu aprobetxatuz, abade askok elizako lokalak uzten zizkieten behar zutenei. Abade izateagatik eskura zituzten tresna guztiak erabiltzen zituzten kulturaren alde eta erregimenaren kontra.</p>

49. Elizako atean atxilotu zuten lehenengoz

- **Erref:** AMO-169/015
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:33:13. **Bukatu:** 00:36:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Lehenengoz, elizako atean atxilotu zuten Xabier, ezkontza baten ostean. 30 mila pezetako isuna zeukan eta ordaindu ezik, mila pezeta bakoitzeko egun bat pasatu behar zuen kartzelan. Ordezko abade bat bidali zuten kartzelan egon zen artean, baina herriak ez zion mezarik esaten utzi.</p>

50. Hamar urteko kondena

- **Erref:** AMO-169/016
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:36:19. **Bukatu:** 00:38:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Agiri bat sinatu zuten bost abadek eta gose greba egin zuten. Hamar urteko kondena jaso zuen Xabierrek eta zazpi urte egin zituen Zamorako kartzelan.

51. Iraultza Frankismoko azken urteetan

- **Erref:** AMO-169/018
- **Iraupena:** 0:03:52. **Hasi:** 00:39:05. **Bukatu:** 00:42:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Frankismoaren azkenengo urteetan berpizkunde handia egon zen Euskal Herrian. Gazte belaunaldi berri horrek greba handiak antolatu zituen, boltsa solidarioak... Abadeek asko lagundu zuten ekintza hauetan. Abadeen mugimendua handia izan zen.

52. Aitaren ipuinak kartzelan zegoela

- **Erref:** AMO-169/020
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:43:46. **Bukatu:** 00:46:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Gurasoek ez zuten ondo ulertzen gose greba zer zen. Kartzelara bisitan joaten zirenean ere, aitak ipuinak-eta kontatzen zizkion. Erderaz egin behar izaten zuten berba kartzelako bisitetan.

53. Kondena luzedunen isolamendua

- **Erref:** AMO-169/021
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:46:02. **Bukatu:** 00:48:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Kodena txikidunak Madrilera bialtzen zituzten eta kondena luzedunak Zamoran utzi, isolatuta. Azkenean gutxi batzuk geratu ziren kartzelan, baina berrogei izatera ere heldu ziren sasoi batean.

54. Bittor irakasle Urberuagan, baserritarren eskolan

- **Erref:** AMO-175/002
- **Iraupena:** 0:07:50. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:08:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Amurizak Gizaburuagan apaiz zegoela ezagutu zuen Kapanaga. Bittorrek eskolak ematen zituen Urberuagan zegoen baserritarrentzako eskolan. Gauzak esplikatzeko modua gustatzen zitzaion Xabierri. Beti ertzen bila. Besteek ikusten ez zituzten gauzak ikusten zituen. Gauza aldrebesak beharbada, baina zuztarra zutenak.

55. Baserritar taldea Bittorren korta bisitatzera

- **Erref:** AMO-175/003
- **Iraupena:** 0:05:40. **Hasi:** 00:08:50. **Bukatu:** 00:14:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Bittorrek bere teoriak aplikatu zituen. Hainbat baserritar kooperatiba sortu

ziren sasoi hartan. Bittorrek behiak jarri zituen Otxandion. Xabierrek haren korta bisitatzera eraman zuen baserritar talde bat. Ez ziren oso gustura geratu han ikusi zutenarekin. Ateraldi zelebrea: "Behiak apatxetik ezta esnerik emoten". Ez zuen asko iraun behiekin. Horretarakoez zuen balio.

56. Kapanaga, dialektikan txapeldun

- **Erref:** AMO-175/004
- **Iraupena:** 0:06:30. **Hasi:** 00:14:30. **Bukatu:** 00:21:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Ordubetea berba egiteko pertsona interesgarriagorik ezin ei zitekeen topatu. Hortik gora... Bere buruaren jabetasun handiegirik ez zuen eta ez zen zaila ziria sartzea maltzurra izanez gero. Espresino itzala zeukan. Ikuspegi oso originalak, zorrotzak eta azertauak gauza askori buruz. Baina batez ere gauzak zelan esplikatzeko zituen gustatzen zitzaion Amurizari.

57. Bittor gaztez inguratuta Herriko Tabernan

- **Erref:** AMO-175/005
- **Iraupena:** 0:03:54. **Hasi:** 00:21:00. **Bukatu:** 00:24:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Xabierri ez zitzaizkion gehiegi interesatzen hain aspaldiko gauzak. Bittorri politika ere asko gustatzen zitzaion. Xabierrek bazekien non aurkitu, Otxandioko Herriko Tabernan. Gustura egoten zen gazteekin berbetan. Aholkulari papera jokatzeko zuen. Herriko gazteek asko estimatzen zuten baina adinekoek ez hainbeste, zenbaiten ustez ez zitzaizkion lana gustatzen.

58. Bittor beti berbetarako prest

- **Erref:** AMO-175/007
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:25:08. **Bukatu:** 00:28:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Bittorrengana abisatu barik joan arren, Xabierrek bazekien ondo hartua izango zela. Beti aitzurra utzi eta berrikerarako prest. Gozatu egiten zuen gauzak esplikatzeko. Mundu guztiak pozik irteten zuen Bittorrenetik. Oso pertsona maitagarria zen.</p>

59. Gizon kultoa eta polemikari beldurrik ez ziona

- **Erref:** AMO-175/008
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:28:15. **Bukatu:** 00:31:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Setsoa eta polemikazalea ere bazen. Oso kultoa, ezagutza handia zuen gauza askori buruz. Kontrario handiak behar zituen, Mitxelena eta. Ez zioten kasurik egiten, baina eztabaidari ez zion beldurrik. Alfontso Irigoienekin konpontzen zen ondo samar.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-02

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com